

Aleksander Kaczmarek*

WIEDZA I PREFERENCJE DOTYCZĄCE SYSTEMÓW WYBORCZYCH BADANIE NA PRZYKŁADZIE JEDNOMANDATOWYCH OKRĘGÓW WYBORCZYCH

WSTĘP

Podobnie jak w innych krajach również w Polsce toczy się dyskusja nad możliwościami reform systemów wyborczych obowiązujących w wyborach do różnych organów. Najwięcej emocji wzbudza niewątpliwie dyskusja nad wyborami do Sejmu RP. W ostatnim czasie postulatem najpopularniejszym, często omawianym w debacie publicznej, a co za tym idzie przebił się do świadomości społecznej, była propozycja wprowadzenia jednomandatowych okręgów wyborczych (JOW). Temat ten cieszył się na tyle dużym zainteresowaniem, że znalazł swoje odzwierciedlenie w referendum ogólnokrajowym.

Wobec dużej wagi zagadnienia systemu wyborczego dla przyszłości kraju, wydaje się istotne, jaki jest poziom zainteresowania i wiedzy na ten temat wśród społeczeństwa. W jaki sposób prezentowane jest zagadnienie systemu wyborczego, a przede wszystkim jednomandatowych okręgów wyborczych w debacie publicznej? Jaki system wyborczy jest preferowany przez społeczeństwo? Jaki jest poziom wiedzy na temat systemów wyborczych, a w szczególności skutków wprowadzenia JOW-ów w grupie młodych dobrze wykształconych osób? Co decyduje o poparciu lub jego braku dla takiego rozwiązania? Na te pytania będę się starał przynajmniej częściowo odpowiedzieć w poniższym artykule.

* Mgr, doktorant, Kolegium Analiz Ekonomicznych SGH, akaczmarek@sh.org.pl, ORCID: 0000-0002-9510-1650.

SYSTEM WIĘKSZOŚCIOWY I PROPORCJONALNY

Istnieje wiele metod podziału podziału i grupowania systemów wyborczych. Na potrzeby artykułu będę operował pojęciami systemu proporcjonalnego i większościowego. Pod pojęciem systemu większościowego będę rozumiał najbardziej klasyczny system większości względnej (występujący również pod innymi nazwami, takimi jak „zwycięzca bierze wszystko”, „pierwszy na mecie”, „system większości zwykłej”). W systemie tym obszar głosowania podzielony jest na okręgi wyborcze, których liczba równa jest liczbie mandatów do rozdysponowania (jednomandatowe okręgi wyborcze – JOW). Każdy wyborca może oddać tylko jeden głos, na jednego kandydata startującego w jego okręgu wyborczym. W każdym z okręgów mandat zdobywa kandydat, który osiągnął największą liczbę głosów [Sokała, Michałak 2010].

Pojęciem szerszym i trudniejszym do zdefiniowania jest pojęcie systemu proporcjonalnego. W tej pracy, mówiąc o systemie proporcjonalnym, będę często odnosił się do systemu obowiązującego w Polsce w wyborach do Sejmu. Wybory te odbywają się w 41 nierównych pod względem wielkości wielomandatowych (od 7 do 20 mandatów) okręgach wyborczych. Głosy są przeliczane na mandaty według metody D’Hondta.

SYSTEM WIĘKSZOŚCIOWY W DEBACIE PUBLICZNEJ

Dobrym wstępem badania preferencji odnośnie do systemów wyborczych wydaje się być analiza tego, w jaki sposób są one przedstawiane w debacie publicznej, a więc przede wszystkim w mediach. Najważniejsze pytanie w kontekście takiej analizy brzmi: czy cechy poszczególnych systemów wyborczych prezentowane w mediach masowych są zgodne z teorią systemów wyborczych.

Potencjalna zmiana systemu wyborczego jest tematem szeroko dyskutowanym w debacie publicznej. Propozycje zmian w systemie wyborczym bywają prezentowane przez partie polityczne. Poza tym istnieją organizacje pozarządowe działające na rzecz reformy systemu wyborczego w Polsce. Pomimo wielu różnych propozycji reformy, od ostatniej kampanii prezydenckiej (głównie dzięki staraniom Pawła Kukiza) do debaty publicznej najbardziej przebiega temat zmiany systemu w wyborach do Sejmu na większościowy w formule jednomandatowych okręgów wyborczych. Pomysł ten jest od lat mocno promowany przez Obywatelski Ruch na rzecz Jednomandatowych Okręgów Wyborczych, a w ostatnich kampaniach przed wyborami prezydenckimi oraz parlamentarnymi przez Ruch Kukiz’15.

Prezentacja ordynacji większościowej przez organizacje działające na rzecz wprowadzenia systemu większościowego

Na wstępie należy podkreślić, że hasłem rozpoznawalnym w debacie publicznej są JOW-y. W związku z tym wszelkie próby dążące do wprowadzenia nawet różniących się od siebie systemów większościowych kryją się pod jedną nazwą JOW-ów. I tak np. wśród czterech głównych propozycji Ruchu Obywatelskiego na rzecz JOW znajdują się dwie odnoszące się bezpośrednio do ordynacji większościowej¹:

1. Podział Polski na 460 jednomandatowych okręgów wyborczych.
2. Jedna tura głosowania. Posłem zostaje kandydat, który uzyskał zwykłą większość głosów.

Ponadto dwie odnoszące się do kwestii bardziej technicznych, niezwiązane bezpośrednio z konkretnym systemem wyborczym:

3. Równa dla każdego pełnoprawnego obywatela Polski swoboda kandydowania na posła.
4. Obywatelski i medialny monitoring głosowania w obwodach oraz publicznego liczenia głosów, przeprowadzanego w okręgach.

Przykład ten dobrze ilustruje szerszy problem związany z prezentowaniem postulatów dotyczących zmian w ordynacji wyborczej. Z jednej strony zdefiniowanie konkretnego systemu wyborczego wymaga szczegółowego określenia bardzo wielu jego aspektów. Niezależnie od tego, jakiej zmiany chcielibyśmy dokonać, nigdy nie będzie to zmiana jednego tylko aspektu systemu. Z drugiej strony chęć dotarcia do szerszego grona odbiorców wymaga bardzo dużej skrótowości przekazu. W takim wypadku potencjalne korzyści wynikające z wprowadzenia danego rozwiązania są bardzo mocno eksponowane przez proste hasła np. „JOW to jedyna szansa na prawdziwą zmianę systemu i wymianę polityków” lub [skutkiem JOW będzie] „Powstanie sprawnego i stabilnego rządu”. Hasła takie mają dużą siłę przyciągania niezależnie od ich prawdziwości (to, czy wprowadzenie JOW doprowadziłoby do wymiany polityków jest kwestią co najmniej dyskusyjną; jaka jest podstawa do stawiania tezy o „wzroście skuteczności rządów”?). Poza przesadnym eksponowaniem zalet danego rozwiązania całkowicie pomija się potencjalne zagrożenia z nim związane. W efekcie przekaz jest jasny, ale niestety również bardzo jednostronny. Opisane zjawisko osiąga największą moc w mediach społecznościowych. Bardzo często przekaz jest tam uproszczony do obrazka i jednego hasła. Zarówno obrazki, jak i hasła są bardzo sugestywne. Na przykład hasło „Ordynacje proporcjonalne zatruwają demokrację” towarzyszące obrazkowi z trucizną.

¹ jow.pl/abc.

Prezentacja ordynacji większościowej w prasie

Temat JOW-ów stał się bardzo popularny w debacie publicznej w okresie kampanii prezydenckiej oraz parlamentarnej za sprawą Pawła Kukiza oraz jego ruchu. Rozgłosu tematyce systemów wyborczych dodało referendum ogłoszone podczas kampanii prezydenckiej przez ówczesnego prezydenta, Bronisława Komorowskiego. Artykuły odnoszące się do tematyki systemów wyborczych z tego okresu można znaleźć właściwie w każdej ogólnopolskiej gazecie. Najczęściej spotykanym podejściem wśród dziennikarzy jest podejście analityczne. Większość artykułów wskazuje na wady i zalety JOW-ów, nieraz porównując ordynację większościową z proporcjonalną. Zadziwia wysoki poziom obiektywizmu prezentowany przez dziennikarzy.

Poza artykułami porównawczymi pojawiają się w prasie opinie zachęcające do jednego lub drugiego typu ordynacji. Opinie te nie są jednak nachalną agitacją i uwzględniają argumenty przemawiające za racjami drugiej strony. Co więcej, opinie nie są wyznaczone przez „linię” danej gazety. Zdarzają się sytuacje, że na łamach jednego medium pojawiają się opinie wspierające zarówno system większościowy, jak i proporcjonalny. I tak np. w tygodniku *Do Rzeczy* znajdujemy dwa artykuły. W pierwszym, pod tytułem „Grzechy JOW” [Gursztyn 2015] można odnaleźć m.in. takie stwierdzenie „Wprowadzenie jednomandatowych okręgów wyborczych w Polsce przyniosłoby bowiem same straty”. W tym samym tygodniku, zaledwie dwa tygodnie później napotykamy artykuł „Gdyby Polska miała JOW-y” [Gabryel 2015], którego autor podkreśla, że zalety systemu większościowego przeważają nad jego wadami. Podobne różnice zdań występują wśród autorów w innych gazetach. Przykładem mogą być artykuły publikowane w *Gazecie Wyborczej* – z jednej strony raczej sceptyczne – „JOW-y, czyli jak utrwalić podział na dwie partie” [Wiatrowski 2015], z drugiej raczej zachęcające – „Bronię JOW-ów” [Gadomski 2015].

Ogólne wrażenie po analizie dyskusji nad systemem wyborczym w prasie, biorąc pod uwagę poziom emocji i upartyjnienia dyskusji prasowej na inne tematy okołoustrojowe, jest takie, że jest ona zaskakująco merytoryczna i w porównaniu z innymi tematami dosyć rzetelna. To, co można dziennikarzom zarzucić, to ograniczenie dyskusji o systemie wyborczym do dwóch tylko rozwiązań. Niemniej nie jest to reguła – rzadko, ale jednak pojawiającym się tematem jest np. system STV (pojedynczego głosu przechodniego). Artykuły porównujące STV z systemem większości względnej i proporcjonalnym można odnaleźć na łamach *Rzeczpospolitej* i w portalu tvn24.pl [Górski 2015; Nowak 2015].

SPOŁECZNE PREFERENCJE ODNOŚNIE DO ORDYNACJI WYBORCZEJ

Wybór ordynacji wyborczej ma zasadniczy wpływ na kształt systemu politycznego danego kraju. W związku z tym nasuwają się dwa pytania:

1. Jaką ordynację wyborczą preferują obywatele?
2. Jaka jest ich wiedza na temat skutków wyboru danej ordynacji i mechanizmów działania różnych systemów wyborczych?

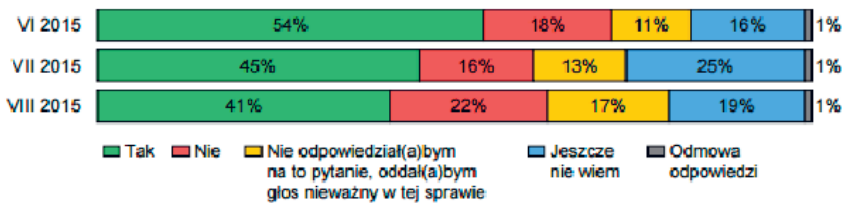
Znalezienie zadowalającej odpowiedzi na te pytania z wielu względów nie jest zadaniem łatwym. Najlepszym sposobem szukania odpowiedzi byłyby pewnie szeroko zakrojone konsultacje społeczne. Można jednak wyrobić sobie orientacyjną opinię na temat wiedzy i preferencji społecznych na ten temat na podstawie wyników prowadzonych badań ankietowych. Impulsem do prowadzenia takich badań było referendum z 6 września 2015 roku, w którym jedno z pytań referendalnych odnosiło się wprost do jednomandatowych okręgów wyborczych.

Jaką ordynację wyborczą preferują obywatele?

Na podstawie wyniku referendum oraz dostępnych badań opinii publicznej łatwiej jest szukać odpowiedzi na pierwsze z dwóch postawionych pytań. Na pytanie referendalne „Czy jest Pani/Pan za wprowadzeniem jednomandatowych okręgów wyborczych w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej?” odpowiedzi twierdzącej udzieliło 78,75% wyborców. Wynik ten jest prawdopodobnie zawyżony, bo frekwencja w referendum wyniosła w skali kraju zaledwie 7,8%, a najbardziej zmotywowani do udziału w referendum byli aktywni zwolennicy JOW-ów. Jednak badania opinii publicznej pokazują, że zwolenników wprowadzenia JOW-ów jest znacznie więcej niż przeciwników takiego rozwiązania. Do analizy społecznych preferencji odnośnie do JOW-ów posłużę się wynikami licznych badań CBOS prowadzonych głównie w 2015 roku. W okresie tym społeczne zainteresowanie tematyką JOW-ów było (w związku z referendum i wyborami) bardzo duże. Stąd też można przypuszczać, że znaczna część respondentów miała wyrobione zdanie w tej kwestii, a co za tym idzie, ich odpowiedzi są bardziej wiarygodne niż w innych okresach. Na rysunku 1 przedstawione zostało poparcie Polaków dla JOW-ów badane pomiędzy czerwcem a sierpniem 2015 roku. Ankietowani zostali zapytani o to, jak odpowiedzieliby na pytania referendalne.

Liczba zwolenników wprowadzenia JOW-ów wahała się między 41 a 54% badanych, podczas gdy liczba przeciwników pomiędzy 18 a 22%.

1. Czy jest Pani/Pan za wprowadzeniem jednomandatowych okręgów wyborczych w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej?

Rysunek 1. Pytanie dotyczące wprowadzenia jednomandatowych okręgów wyborczych
 Źródło: Badanie CBOS – Polacy o wrześniowym referendum zarządzonym przez prezydenta Bronisława Komorowskiego, Warszawa, wrzesień 2015.

Innym źródłem wiedzy na temat poparcia dla zmian w ordynacji wyborczej może być badanie dotyczące postulatów zmian systemowych w Polsce również prowadzone przez CBOS. Na podstawie takiego badania z podobnego okresu (lipiec 2015) stwierdzić można, że choć kwestia zmian systemu wyborczego w Polsce nie jest najczęściej wskazywanym postulatem, to przewija się dosyć często. Postulat reformy systemu wyborczego wskazało 5% badanych (4% chce wprowadzenia JOW-ów, 1% ordynacji mieszanej). Dla porównania postulaty, za którymi opowiada się najwięcej badanych „Wymienić całość lub większość klasy politycznej kraju”, „Zlikwidować bezrobocie, tworzyć miejsca pracy”, „Zmniejszyć liczbę posłów” poparło w badaniu kolejno 15%, 11% i 6% badanych.

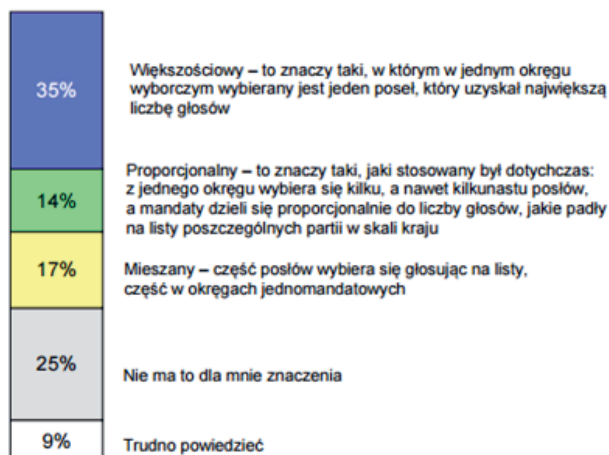
Biorąc pod uwagę popularność medialną JOW-ów w trakcie kampanii prezydenckiej i przed referendum można by postawić tezę, że poparcie dla tego rozwiązania wynika ze swoistej „mody” i jest krótkotrwałe. Tezie takiej przeczą jednakże przynajmniej dwa fakty. Pierwszy zaprezentowany został na rysunku 2.

W odpowiedzi na pytanie o najlepszy sposób wyboru posłów do parlamentu najczęściej ankietowanych wskazało system większościowy. Wynik ten jest ważny, gdyż nigdzie w pytaniu, ani odpowiedziach, nie pada magiczne sformułowanie JOW. Można więc przypuszczać, że Polacy nie opowiadają się tylko za pustym hasłem JOW, ale faktycznie za ideą funkcjonowania systemu większościowego.

Fakt drugi, to względna stabilność w czasie preferencji społecznych odnośnie do ordynacji wyborczej. Dowodzi go zestawienie przedstawionego wyniku z pomiarami z poprzednich lat zaprezentowane w tabeli 1. Okazuje się, że system większościowy cieszył się najwyższym poparciem w każdym przeprowadzonym badaniu od roku 2000. Na podstawie przedstawionych danych uzasadnionym wydaje się stwierdzenie, że Polacy są zwolennikami zmiany systemu

wyborczego w wyborach do Sejmu na większościowy. Pytaniem otwartym pozostaje, jakie są motywacje chęci wprowadzenia takich zmian. Czy opinia publiczna jest świadoma potencjalnych skutków zmian w ordynacji wyborczej i dlatego je popiera? Czy poparcie wynika raczej z niezadowolenia z systemu politycznego i chęci wprowadzenia jakichkolwiek zmian?

SĄ RÓŻNE SPOSOBY WYBIERANIA POSLÓW DO PARLAMENTU. JAKI SPOSÓB WYBIERANIA JEST, PANA(I) ZDANIEM, NAJLEPSZY I WARTO BY GO ZASTOSOWAĆ W POLSCE?

Rysunek 2. Pytanie dotyczące sposobu wybierania posłów do parlamentu

Źródło: Badanie CBOS – *Jakiego systemu wyborczego chcą Polacy*, Warszawa, lipiec 2015.

Tabela 1. Preferencje społeczne odnośnie do ordynacji wyborczej

Jaki sposób wybierania jest, Pana(i) zdaniem, najlepszy i warto by go zastosować w Polsce?*	Wskazania respondentów według terminów badań							
	XII 2000	I 2001	I 2002	IV 2002	VIII 2004	IV 2006	X 2007	VI 2015
	w procentach							
System większościowy	44	32	34	40	43	36	38	35
System proporcjonalny	16	24	19	19	16	16	19	14
System mieszany	-	-	-	-	-	9	10	17
Jest mi to obojętne	21	26	29	30	28	23	14	25
Trudno powiedzieć	19	18	18	11	13	16	19	9

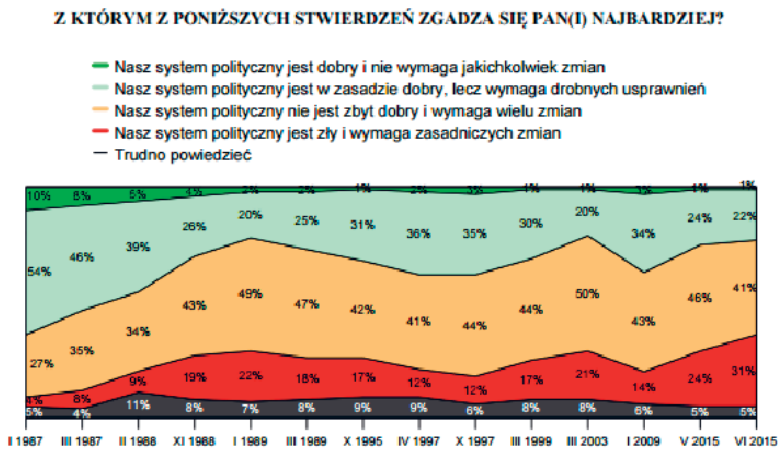
* Wyniki z lat 2000–2004 nie są w pełni porównywalne z wcześniejszymi, ponieważ w ostatnich badaniach pytanie zadano w innym brzmieniu i dodano do odpowiedzi kategorię „system mieszany”.

Źródło: Badanie CBOS – *Jakiego systemu wyborczego chcą Polacy*, Warszawa, lipiec 2015.

Jaki jest poziom wiedzy na temat różnych systemów wyborczych?

Udzielenie odpowiedzi na to pytanie jest znacznie trudniejsze niż na poprzednie. Po pierwsze dlatego, że zbadanie poziomu wiedzy w dosyć obszernym temacie jest technicznie trudniejsze, niż uzyskanie odpowiedzi na pytanie o preferencje. Po drugie dlatego, że w związku z pierwszą trudnością jest znacznie mniej dostępnych danych, które mogłyby posłużyć do odpowiedzi na to pytanie. W związku z powyższymi trudnościami udzielona odpowiedź musi być mniej bezpośrednia i pewna niż w poprzednim przypadku.

Motywy, który często uzasadnia chęć reformowania systemu politycznego jest niezadowolony z obecnie funkcjonującego systemu.

Do 1989 roku pytanie sformułowane było nieco inaczej - zamiast „systemu politycznego” pytano o „system władzy”.

Rysunek 3. Pytanie o ocenę systemu politycznego w Polsce

Źródło: Badanie CBOS – *Postulaty zmian systemowych w Polsce*, Warszawa lipiec 2015.

Zadziałać może tu mechanizm „jakakolwiek zmiana będzie lepsza, niż to, co jest teraz”. Zastanawiając się więc nad tym, czy poparcie JOW-ów jest decyzją przemyślaną, czy wynika z powyższego mechanizmu warto przyrzeć się temu jak wygląda poziom zadowolenia z systemu politycznego. Na rysunku 3 przedstawiony został poziom zadowolenia z systemu politycznego na przestrzeni lat, badany przez CBOS. Po krótkiej analizie zauważyć można, że ocena systemu politycznego wypadła w roku 2015 najgorzej w historii. 72% badanych oceniało system polityczny źle lub niezbyt dobrze, z czego aż 31% uważało, że wymaga on zasadniczych zmian. Prezentowane wyniki

mogą w pewnym stopniu tłumaczyć poziom poparcia dla większościowego systemu wyborczego. Im wyższy poziom niezadowolenia z systemu, tym większe poparcie dla prób jego reformowania. Należy jednak podkreślić, że badanie CBOS-u zostało przeprowadzone w momencie przełomowym, bo w samym środku sezonu wyborczego. Odbyło się ono jeszcze przed sukcesem PiS w wyborach parlamentarnych. Co więcej, większość osób wskazujących na złą kondycję systemu politycznego zaliczała się do elektoratu PiS oraz Ruchu Pawła Kukiza. Wyborczy sukces tych partii i prawie dwa lata rządów mogły znacznie zmienić poziom zadowolenia z systemu. Niemniej prezentowane wcześniej wyniki odnośnie do poparcia dla systemów wyborczych pochodzą z podobnego okresu, więc można je śmiało interpretować przez pryzmat wysokiego niezadowolenia.

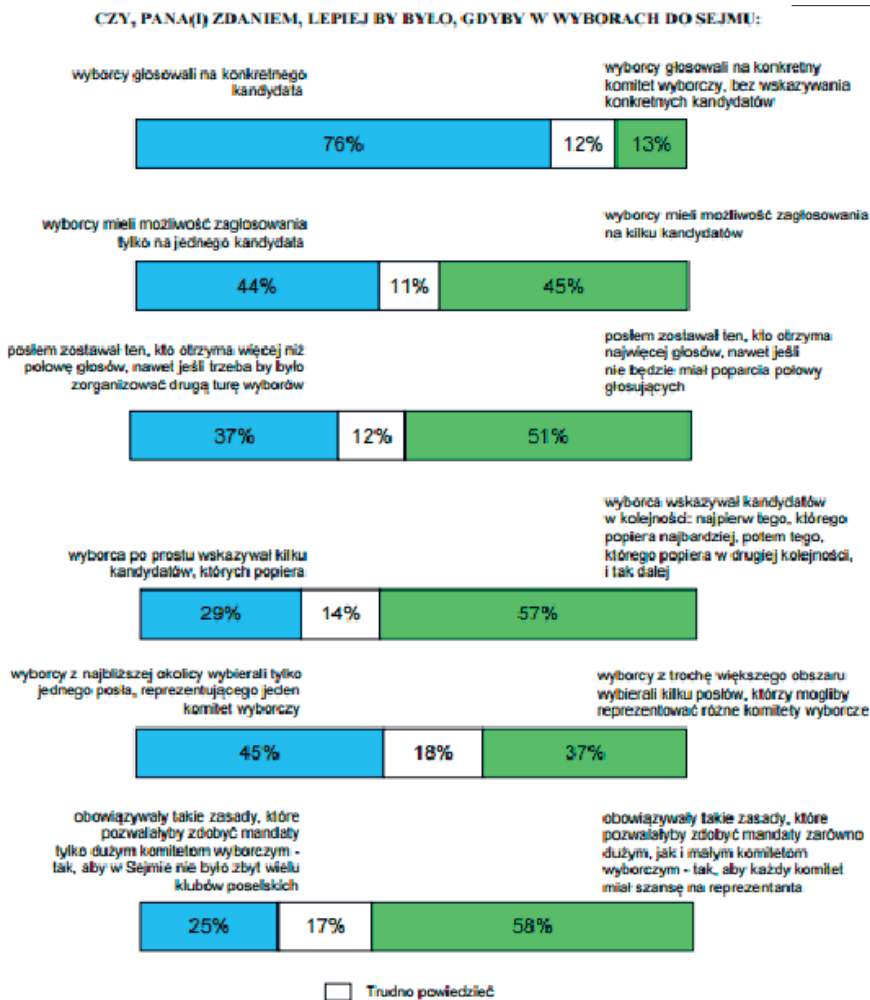
Poziom wiedzy na temat różnych systemów wyborczych można spróbować zbadać zadając bardziej szczegółowe pytania odnośnie do preferowanego systemu wyborczego. Rysunek 4 zawiera odpowiedzi ankietowanych na tego typu pytania. Analiza wyników może doprowadzić do ciekawych wniosków.

Aż 76% badanych preferuje głosowanie na konkretnego kandydata, w stosunku do tylko 13% osób preferujących głosowanie na komitety wyborcze. Wynik ten wydaje się uzasadniać w jakimś stopniu poparcie dla systemu większościowego. Z drugiej strony autorzy badania zwracają uwagę na dane, które wskazują, że przeważającą motywacją wyborców w Polsce jest motywacja partyjna [Gendźwił, Raciborski 2014]. W większości przypadków wyborcy głosują kierując się nazwą partii a nie osobą kandydata. Konkluzja jest więc taka, że wyborcy preferują głosowanie na konkretnych kandydatów, ale wobec ich nieznamośności decydują się na głosowanie na partię.

Więcej ankietowanych (45%) opowiada się za wybieraniem „tylko jednego posła, reprezentującego jeden komitet wyborczy”, niż za wyborem „kilku posłów, którzy mogliby reprezentować różne komitety wyborcze” (37%). Co ciekawe, niemal co trzeci z respondentów, którzy wskazali odpowiedź drugą opowiada się jednocześnie za JOW-ami. Klasyczna ordynacja większości względnej nie spełnia obu tych warunków na raz. Sprzeczność tę może rozwiązać np. system głosu alternatywnego, który spełnia oba warunki. Pytanie, czy tak duża grupa ankietowanych wiedziała o tym. Jednocześnie co trzeci przeciwnik wprowadzenia JOW-ów woli wybór jednego posła z mniejszego okręgu niż wielu z większego.

Jawną sprzeczność w preferencjach respondentów można odkryć analizując odpowiedź na ostatnie pytanie. Ponad dwa razy więcej osób (58%) opowiada się za zasadami, które „pozwalają zdobyć mandaty zarówno dużym, jak i małym komitetom – tak, aby każdy komitet miał szanse na reprezentanta”, niż takimi, które „pozwalają zdobyć mandaty tylko dużym komitetom wyborczym – tak, aby w Sejmie nie było zbyt wiele klubów poselskich” (25%). Wśród

osób, które wskazały opcję pierwszą ponad połowę stanowią respondenci popierający wprowadzenie JOW-ów. Ordynacje większościowe premiąją duże ugrupowania, o czym była już mowa. Ciężko jest więc połączyć postulowanie wprowadzenia JOW-ów oraz systemu, który daje realne szanse na reprezentację wszystkim komitetom.

Rysunek 4. Pytanie o preferencje dotyczące systemu wyborczego

Źródło: Badanie CBOS – *Jakiego systemu wyborczego chcą Polacy*, Warszawa lipiec 2015.

Trudność w pogodzeniu opinii na temat różnych aspektów systemu wyborczego może wskazywać na niezrozumienie tematu przez respondentów. Cytując

za autorami badania: „Wskazane sprzeczności w opinii publicznej na temat systemu wyborczego mogą być dowodem na to, że wiedza części obywateli w kwestii różnych wariantów systemów wyborczych, a także konsekwencji ich stosowania, jest ograniczona, a poparcie dla okręgów jednomandatowych jest oparte na kilku kluczowych hasłach podnoszonych w debacie publicznej i uogólnionym oczekiwaniu jakiejś gruntownej zmiany w systemie politycznym” [Gendźwił, Raciborski 2014].

BADANIE

Badanie zostało przeprowadzone w formie kwestionariusza na grupie 163 osób w wieku 18–30 lat, które miały wykształcenie wyższe lub studiowały, mieszkające w Warszawie. Celem badania było sprawdzenie jak kształtują się wiedza i preferencje odnośnie do systemów wyborczych (na przykładzie jednomandatowych okręgów wyborczych) w tej grupie. Wymienione cechy badanej grupy sprawiają, że można by się spodziewać, że poziom wiedzy na temat systemów wyborczych jest w niej wyższy niż w całym społeczeństwie. Dobór próby sprawia więc, że wiedzę i świadomość odnośnie do systemów wyborczych w próbie należy traktować jako górną granicę wiedzy i świadomości w społeczeństwie.

Szczegółowymi celami badania było sprawdzenie trzech kwestii. Po pierwsze, czy ankietowani posiadają wiedzę na temat różnych systemów wyborczych, po drugie, czy wiedzą, jaki system wyborczy obowiązuje w wyborach do Sejmu RP i po trzecie, czy są zwolennikami wprowadzenia JOW-ów. Uszczegóławiając wymienione kwestie postawić można serię pytań badawczych.

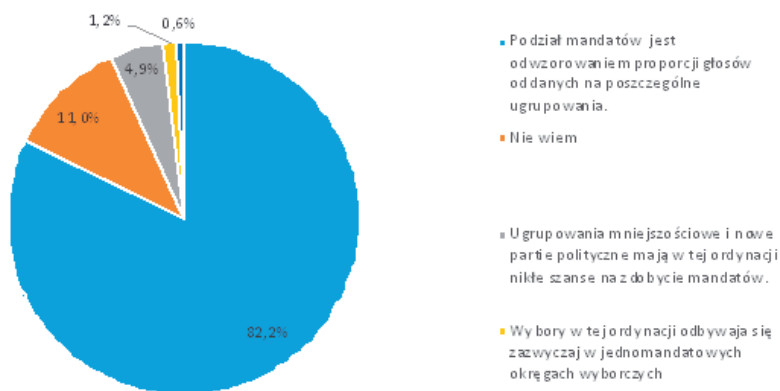
Czy ankietowani trafnie wskazują różnicę pomiędzy systemem wyborczym większościowym, a proporcjonalnym?

Wyniki odpowiedzi na pytania dotyczące ordynacji większościowej zostały przedstawione na wykresie 1, a ordynacji proporcjonalnej na wykresie 2.

Jak widać (wykres 1) zdecydowana większość respondentów (82,2%) nie miała problemu ze wskazaniem odpowiedzi wyróżniającej ordynację proporcjonalną. 11% badanych nie potrafiło wskazać właściwej odpowiedzi w pytaniu o ordynację proporcjonalną. Niecałe 5% zaznaczyło odpowiedź „Ugrupowania mniejszościowe i nowe partie polityczne mają w tej ordynacji nikiel szanse na zdobycie mandatów”. Pozostałe odpowiedzi zostały zaznaczone w sumie przez trzy osoby, więc nie mają większego znaczenia.

Wykres 1

Co wyróżnia proporcjonalną ordynacją wyborczą?

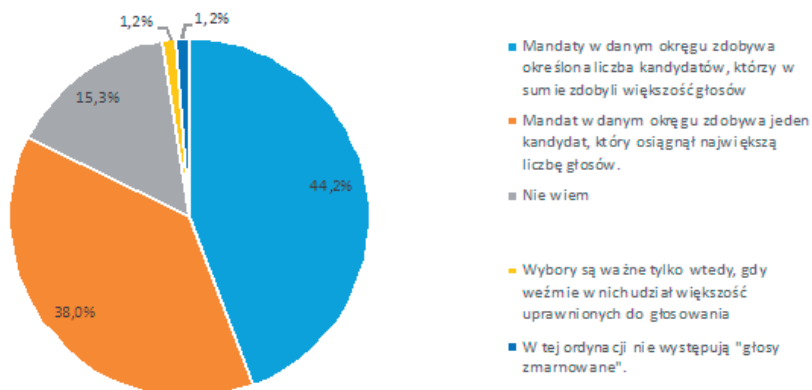

Źródło: opracowanie własne (dotyczy wszystkich wykresów).

W przypadku pytania o ordynację większościową sytuacja jest znacznie mniej jednoznaczna.

Wykres 2

Co wyróżnia większościową ordynacją wyborczą?

Wynika to w dużej mierze z faktu, że żadna z zaprezentowanych odpowiedzi nie definiowała precyzyjnie ordynacji większościowej. Wydawać by się mogło, że cechą, z którą najczęściej utożsamia się ten typ ordynacji jest głosowanie w JOW-ach. Tymczasem odpowiedź taka była wskazana przez 38% ankietowanych i zajęła drugie miejsce. Najwięcej osób (44,2%) wskazało odpowiedź „Mandaty w danym okręgu zdobywa określona liczba kandydatów, którzy

w sumie zdobyli większość głosów.”. Odpowiedź ta jest błędna i w oczywisty sposób nie uwzględnia najbardziej znanych przykładów ordynacji większości względnej – np. Wielkiej Brytanii i USA. W pytaniu o ordynację większością więcej osób (15%) wybrało również odpowiedź „nie wiem”.

Z wyników płynie wniosek, że o ile zdecydowana większość badanych trafnie wskazuje mechanizm działania ordynacji proporcjonalnej, to znaczna ich część ma problem ze wskazaniem takiego mechanizmu dla ordynacji większościowej. Jak się okazuje znaczna liczba badanych osób nie utożsamia ordynacji większościowej z okręgami jednomandatowymi.

Czy ankietowani potrafią zidentyfikować efekty działania systemu wyborczego z JOW-ami na system polityczny i czy wskazane efekty są spójne z rzeczywistością?

Do odpowiedzi na to pytanie posłużą nam wyniki części ankiety, w której została zadana seria pytań o JOW-y. Szczegółowe wyniki tej części są zaprezentowane na rysunku 5.

Pytanie pierwsze dotyczyło wpływu JOW-ów na szanse kandydatów niezależnych. W odpowiedzi na to pytanie respondenci podzielili się dokładnie po równo – 44,2% taki odsetek zarówno zgadza się, jak i nie zgadza się z danym stwierdzeniem. Zwiększenie szans kandydatów niezależnych jest często powtarzającym argumentem mającym przemawiać za wprowadzeniem JOW-ów. W mojej opinii zmiana formuły głosowanie nie przyczyniłaby się znacząco do zwiększenia szans kandydatów niezależnych. Przemawia za tym przykład wyborów do senatu, które odbywają się w okręgach jednomandatowych. W ostatnich wyborach mandat udało zdobyć się tylko jednej kandydatce niepopieranej przez żadną partię polityczną. Następne pytanie dotyczyło cechy JOW-ów, która wydaje się być bezdyskusyjna. Ze stwierdzeniem, że „JOW-y faworyzują duże partie polityczne” zgadza się 68,1% badanych. Odmiennego zdania jest 20,2%. Stwierdzenie to jest prawdziwe. Co za tym idzie 1/5 badanych ma błędną wiedzę odnośnie do jednego z podstawowych efektów działania okręgów jednomandatowych.

Pytania o opinię

Rysunek 5. Pytanie o wpływ jednoosobowych okręgów wyborczych na system polityczny
Źródło: opracowanie własne.

Większość ankietowanych (59,5%) nie zgadza się ze stwierdzeniem, że „JOW-y zwiększają szanse małych partii na wejście do Sejmu”. Równocześnie niemal 1/3 badanych zgadza się z powyższym stwierdzeniem. Dane empiryczne z krajów, w których stosowane są okręgi jednomandatowe (np. Wielkiej Brytanii)² oraz przykład Senatu RP (95 senatorów z dwóch największych partii)³ w oczywisty sposób pokazują, że stwierdzenie jest fałszywe. Ponownie okazuje się więc, że 1/3 badanych ma błędną wiedzę na temat wpływu JOW-ów na system polityczny. Kolejnym stwierdzeniem niezgodnym z prawdą jest to, że „JOW-y gwarantują bardziej sprawiedliwy podział mandatów pomiędzy partie polityczne”. Ze stwierdzeniem tym nie zgadza się 63,3%, przeciwnego zdania jest 18,8% badanych. Jednocześnie w odpowiedzi na to stwierdzenie

² www.bbc.com/news/election/2015/results.

³ www.parlament2015.pkw.gov.pl/351_wyniki_senat.

ankietowani byli najbardziej jednomyślni – osób, które się z nim nie zgadzały było ponad 3 razy więcej, niż tych, które się zgadzały. Ze stwierdzeniem „JOW-y gwarantują powstanie bardziej rzetelnego rządu” nie zgadza się 45,3% badanych, aż 31,3% nie ma zdania w tej sprawie, 22,5% zgadza się. Trudno byłoby dowieść wpływu ordynacji wyborczej na rzetelność rządu. Wydaje się więc, że i to zdanie jest nieprawdziwe.

Nieco inaczej ma się sytuacja w przypadku pytania o stabilność rządu. Systemy większości względnej z okręgami jednomandatowymi poprawiają pozycje dwóch największych partii. Co za tym idzie, częściej zdarza się sytuacja, w której zwycięska partia nie musi tworzyć koalicji, a to może wpływać pozytywnie na stabilność rządu [Golański, Kasprzyk 1999]. Ze stwierdzeniem „JOW-y ułatwiają powstanie stabilnego rządu” zgadza się 35,5% badanych, przeciwnego zdania jest 40,5%. Stosunkowo duża część badanych (39,9%) zgadza się ze stwierdzeniem, że „Wprowadzenie formuły JOW doprowadziłoby do wymiany znacznej części polityków w sejmie”. Podobna liczba jest przeciwnego zdania. Trudno jest przewidzieć, czy i w jakim stopniu zmiana ordynacji przyczyniłaby się do wymiany elity politycznej. Niemniej postulat „wymiany elit” jest najczęściej wskazywanym w badaniach odnośnie do satysfakcji z systemu politycznego i bywa przytaczany również w kontekście JOW-ów. Jak się okazuje może mieć to wpływ na opinię ankietowanych. Stwierdzeniem, z którym zgodziła się największa część badanych osób (59,5%) było: „JOW-y wymuszają na kandydatach większy kontakt z wyborcami”, jednocześnie 34,4% ankietowanych nie zgadzało się z nim.

Zwiększenie więzi polityków z wyborcami jest jednym z postulatów najczęściej wymienianych przez zwolenników wprowadzenia okręgów jednomandatowych. Jak widać duża część badanych zgadza się co do tego, że zjawisko takie miałyby miejsce. Można powiedzieć, że ze wszystkich potencjalnych korzyści wynikających z wprowadzenia JOW-ów to właśnie tę ankietowani najczęściej uważają za prawdopodobną. Podobnie jak w niektórych z pozostałych przypadków, tak i tutaj trudno jest stwierdzić jak zmiana ordynacji wpłynęłaby na więź polityków z wyborcami. W znacznie mniejszym stopniu respondenci zgadzali się ze stwierdzeniem: „JOW-y uniezależniają kandydatów od kierownictwa partyjnego”. Ze stwierdzeniem tym zgadza się 33,3% badanych. Ostatnie stwierdzenie dotyczyło sytuacji nowych partii politycznych w okręgach jednomandatowych. Ze stwierdzeniem, że „JOW-y ułatwiają wejście na scenę polityczną nowym partiom” zgodziło się 28,8% badanych, przeciwnego zdania było 57,1%. Stwierdzenie to nie jest prawdziwe – w systemach politycznych z okręgami jednomandatowymi utrwała się często układ dwupartyjny, w którym bardzo trudno jest coś zmienić [Sosnowska 2000].

Podsumowując wyniki tej części badania nasuwają się przede wszystkim na trzy wnioski:

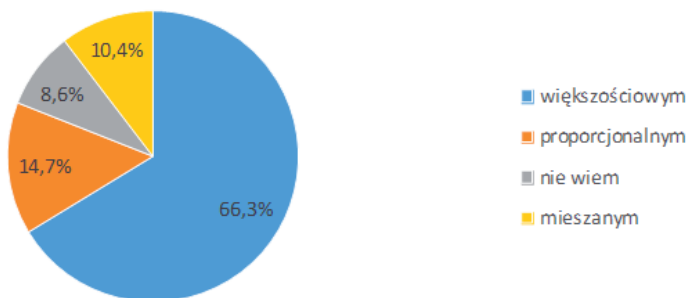
1. Ankietowani są mocno podzieleni w kwestii oceny skutków wprowadzenia JOW-ów. Nawet w pytaniu, w którym byli najbardziej jednomyślni (o sprawiedliwość podziału mandatów) ok. 1/5 było odmiennego zdania niż większość.
2. Większość respondentów dobrze identyfikuje prawdopodobne skutki wprowadzenia JOW-ów w wyborach do Sejmu. Jednocześnie spora grupa badanych przypisuje JOW-om cechy w oczywisty sposób nieprawdziwe – między 1/5, a 1/3 respondentów stwierdza, że JOW-y zapewniłyby bardziej sprawiedliwy podział mandatów, zwiększyły szansę małych partii w wyborach, ułatwiły wejście na scenę polityczną nowym partiom. Jednocześnie ok. 1/3 badanych nie przypisuje JOW-om ich faktycznej pozytywnej cechy – zwiększenia szansy na powstanie stabilnego rządu.
3. Stwierdzeniem, z którym zgodziło się najwięcej ankietowanych, a więc argumentem, który przemawia do najszerzej grupy odbiorców jest potencjalne zwiększenie kontaktu kandydatów z wyborcami.

Czy ankietowani wiedzą, jaki system wyborczy jest stosowany w wyborach do Sejmu RP?

Pytania o system wyborczy stosowany w Polsce były zawarte w trzeciej części badania. Podsumowanie odpowiedzi zostało przedstawione na wykresach 3 i 4.

Wykres 3

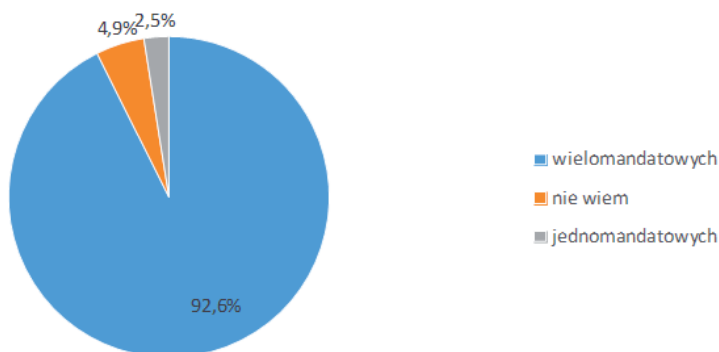
System stosowany w wyborach do Sejmu RP jest systemem:

Zdecydowana większość respondentów (92,6%) wiedziała, że wybory do Sejmu odbywają się w okręgach wielomandatowych. Mniej osób identyfikuje system wyborczy jako proporcjonalny (66,3%). Wynika to prawdopodobnie z faktu, że jedno i wielomandatowość są tematem często dyskutowanym w mediach. Proporcjonalność/większościowość przewija się w debacie znacznie rzadziej, uzasadnionym jest więc, że mniej ludzi kojarzy te terminy. Pomimo wszystko poziom wiedzy odnośnie do systemu wyborczego w wyborach do Sejmu był w badanej grupie wysoki (na tyle, na ile można to ocenić po odpowiedziach na dwa pytania).

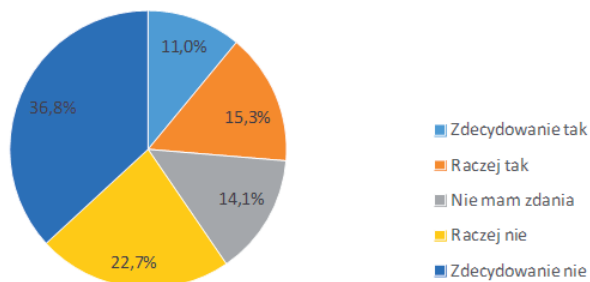
Wykres 4

Wybory do Sejmu odbywają się w okręgach:

Wykres 5

Czy jest Pani/Pan zwolennikiem wprowadzenia jednomandatowych okręgów wyborczych (JOW) w wyborach do Sejmu RP?

Czy ankietowani są zwolennikami zmiany systemu wyborczego w wyborach do Sejmu?

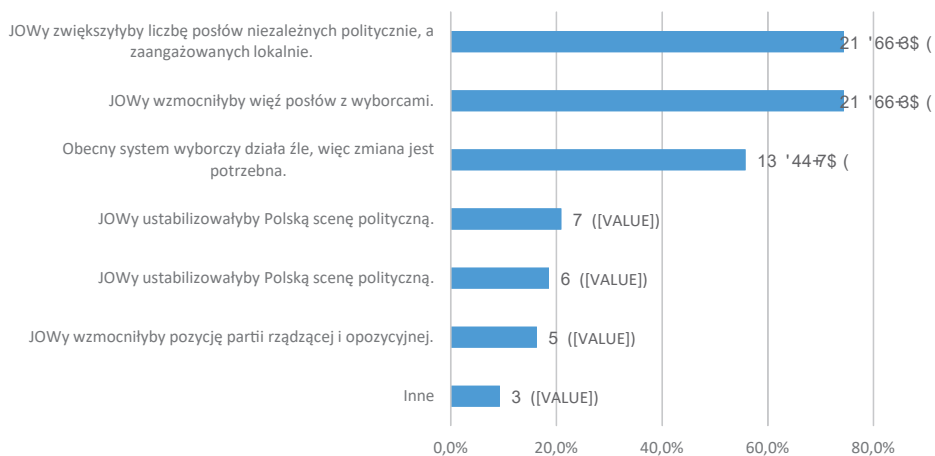
Pytanie o poparcie dla wprowadzenia JOW-ów pojawiło się w części czwartej ankiety. Odpowiedzi respondentów zostały przedstawione na wykresie 5.

Większość ankietowanych (59,5% – 97 osób) była przeciwna wprowadzeniu JOW-ów, największa grupa była zdecydowanie przeciwna takiemu rozwiązaniu. Zwolennikami wprowadzenia okręgów jednomandatowych było 26,3% (43 osoby) badanych. Wyniki są o tyle ciekawe, że nie są zgodne z przytaczanymi już wynikami badań CBOS-u, wedle których system większościowy cieszy się największym poparciem. Wynika to prawdopodobnie z doboru grupy badawczej, o którym była mowa w projekcie badania.

Respondenci zostali poproszeni również o uzasadnienie swojego wyboru (poza osobami, które wybrały odpowiedź „nie mam zdania”). Powody, dla których ankietowani opowiadali się za lub przeciw wprowadzaniu okręgów jednomandatowych zaprezentowane zostały na wykresach 6 i 7.

Wykres 6

Jeśli tak, to dlaczego?

Najczęściej wskazywanymi powodami chęci zmiany systemu było zwiększenie liczby posłów niezależnych oraz wzmocnienie więzi z posłami. Większość osób opowiadających się za wprowadzeniem JOW-ów uważała również, że obecny system działa źle i stąd potrzeba zmiany. Pozostałe argumenty były raczej mało istotne.

Wykres 7

Pośród przeciwników wprowadzenia JOW-ów najczęściej powtarzaniem argumentem jest bardziej sprawiedliwy podział mandatów pomiędzy partie w obecnym systemie. Znaczna część respondentów obawia się również, że zmiany ordynacji miałyby na celu jedynie zysk partii rządzącej, podkreślana jest szansa na reprezentację grup mniejszościowych. W często wskazywanej odpowiedzi „inne” ankietowani zwracają uwagę na „zabetonowanie i duopolizację sceny politycznej”. Tylko osiem osób uważa, że obecny system wyborczy jest dostatecznie dobry. Jak się okazuje niezadowolenie z obecnego systemu wyborczego łączy zwolenników JOW-ów z ich przeciwnikami.

Czy wiedza na temat systemów wyborczych kształtuje preferencje?

Ocena skutków wprowadzenia JOW-ów jest silnie związana z preferencjami odnośnie do ich wprowadzenia. Współczynniki korelacji pomiędzy odpowiedziami na pytania o skutki, a odpowiedzią na pytanie o preferencje dla niemal wszystkich pytań o skutki przekraczały 0,5. Oznacza to, że osoby, które zgadzały się z negatywnymi skutkami wprowadzenia JOW, a nie zgadzały z pozytywnymi były przeciwnikami ich wprowadzania i na odwrót – osoby zgadzające się z pozytywnymi skutkami, a nie zgadzające z negatywnymi były zwolennikami wprowadzenia JOW. Zależność ta nie wyeliminowała jednak dużej liczby osób, które błędnie oceniały skutki wprowadzenia JOW-ów. Oznacza to jedną z dwóch rzeczy – albo znaczna część ankietowanych ma błędną wiedzę na temat skutków wprowadzenia JOW i na jej podstawie kształtuje swoje preferencje, albo znaczna część badanych swoje odpowiedzi na pytanie o wiedzę formułowała na podstawie preferencji – jeśli ktoś był zwolennikiem

JOW, to był skłonny przypisać takiemu rozwiązaniu nieprawdziwe pozytywne cechy i na odwrót – jeśli ktoś był przeciwnikiem JOW, to był skłonny przypisać temu rozwiązaniu nieprawdziwe negatywne cechy.

W mojej ocenie bardziej prawdopodobny jest przypadek drugi. Badane osoby miały dosyć sprecyzowane preferencje na temat wprowadzenia JOWów. W obliczu niepełnej wiedzy o skutkach tego rozwiązania wybierały więc one odpowiedzi spójne z preferencjami.

Czy preferencje wyborcze mają wpływ na preferencje odnośnie do systemu wyborczego?

Poparcie dla JOW-ów w elektoratach różnych partii zostało przedstawione w tabeli 2.

Tabela 2. Poparcie dla JOW-ów w elektoratach różnych partii

Partia, na którą został oddany głos w ostatnich wyborach	Razem	Zwolennicy JOW		Przeciwnicy JOW		Bez zdania	
		liczba	%	liczba	%	liczba	%
Nowoczesna	32	8	25	21	65,6	3	9,3
PO	27	5	18,5	20	74	2	7,4
PiS	24	6	25	10	41,7	8	33,4
Razem	23	3	13	18	78,3	2	8,6
KORWiN	18	7	38,9	10	55,6	1	5,6
Nie głosowałem	13	5	28,5	5	38,5	3	23,1
Kukiz'15	12	7	58,4	2	16,7	3	25
Zjednoczona Lewica	9	0	0%)	9	100	0	0
Inna	5	2	40	2	40	1	20

Źródło: opracowanie własne.

Liczba zwolenników JOW-ów przeważa nad liczbą ich przeciwników jedynie w elektoracie Kukiz'15. To nic dziwnego – JOW-y były jednym z najlepiej rozpoznawalnych postulatów tej partii. Jednakże również w jej elektoracie są przeciwnicy takiego rozwiązania. Zdecydowanie przeciwko JOW-om opowiedziały się osoby głosujące na Zjednoczona Lewicę (100%), Razem (78,3%) i PO (74%). Najwięcej osób niezdecydowanych w kwestii JOW-ów znalazło się w elektoracie PiS (33,4%). Poza Kukiz'15 okręgi jednomandatowe cieszą się sporym poparciem w elektoracie partii KORWiN.

PODSUMOWANIE I NAJWAŻNIEJSZE WNIOSKI

Najważniejsze wnioski z badania są następujące:

1. Respondenci nie mieli problemu ze zdefiniowaniem proporcjonalnego systemu wyborczego, mieli natomiast problem ze zdefiniowaniem systemu większościowego.
2. Opinie na temat skutków wprowadzenia JOW-ów były mocno zróżnicowane i związane z poparciem dla takiego rozwiązania.
3. Spora część ankietowanych ma błędne przekonania na temat skutków wprowadzenia okręgów jednomandatowych. W szczególności odnosi się to do zwolenników JOW-ów, którzy wskazują na takie ich efekty jak zwiększenie szans małych partii lub bardziej sprawiedliwy podział mandatów. Doświadczenie innych krajów i Polskie w wyborach do senatu wskazuje, że realne są skutki wręcz przeciwne.
4. Poziom wiedzy odnośnie do systemu wyborczego w wyborach do Sejmu był dosyć wysoki. Niemal wszyscy respondenci wskazywali, że wybory odbywają się w okręgach jednomandatowych, większość wskazywała również na system proporcjonalny.
5. Najczęściej wskazywanymi przyczynami poparcia dla JOW-ów były: zwiększenie szans kandydatów niezależnych, wzmocnienie więzi kandydatów z wyborcami, niezadowolenie z obecnego systemu wyborczego.
6. Najczęściej wskazywanymi przyczynami sprzeciwiania się wprowadzeniu JOW-ów były: bardziej sprawiedliwy podział mandatów w obecnym systemie, ryzyko zmiany ordynacji wyłącznie w celu poprawy sytuacji partii rządzącej, możliwość prezentacji interesów grup mniejszościowych w obecnym systemie.
7. Zarówno zwolennicy, jak i przeciwnicy wprowadzenia JOW-ów prezentowali wysoki poziom niezadowolenia z obecnego systemu wyborczego.
8. W badanej grupie najwięcej zwolenników wprowadzenia JOW-ów należy do elektoratu Kukiz'15, najwięcej przeciwników do Zjednoczonej Lewicy. Zdecydowanie przeciw JOW-om opowiadają się również wyborcy PO i Razem.

BIBLIOGRAFIA

- Gabryel Piotr. 2015. „Gdyby Polska miała JOW”. *Do Rzeczy* z dnia 18 sierpnia.
- Gadomski Witold. 2015. „Bronię JOW-ów”. *Gazeta Wyborcza* z dnia 3 lipca.
- Gendźwił Adam, Raciborski Jacek. 2014. „Jak głosują wyborcy w warunkach preferencyjnych list wyborczych: przypadek Polski”. *Decyzje* 22.

- Golański Robert, Kasprzyk Krzysztof. 1999. „Wybór publiczny”. W Honorata Sosnowska (red.), *Grupowe podejmowanie decyzji: elementy teorii, przykłady zastosowań*. Warszawa: Scholar.
- Górski Rafał 2015. „JOW czy STV? Jaki system wyborczy najlepszy?”. *Rzeczpospolita* z dnia 20 maja.
- Gursztyn Piotr. 2015. „Grzechy JOW”, *Do Rzeczy* z dnia 28 lipca.
- Jakiego systemu wyborczego chcą Polacy?*, komunikat z badań nr 94/2015, CBOS lipiec 2015.
- Michalak Bartłomiej, Sokala Andrzej. 2010. *Leksykon prawa wyborczego i systemów wyborczych*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Nowak Daniel. 2015. „Która ordynacja wyborcza jest najlepsza: proporcjonalna, JOW, a może STV?”; www.tvn.24.pl, 7 września.
- Polacy o wrześniowym referendum zarządzonym przez prezydenta Bronisława Komorowskiego*, komunikat z badań nr 121/2015, CBOS wrzesień 2015
- Postulaty dotycząc zmian systemowych w Polsce* komunikat z badań nr 107/2015, CBOS lipiec 2015
- Sosnowska Honorata. 2000. *Wprowadzenie do teorii publicznego wyboru*. Rzeszów: Wydawnictwo WSiLiZ w Rzeszowie.
- Wiatrowski Miłosz. 2015. „JOW-y, czyli jak utrwalić podział na dwie partie?”. *Gazeta Wyborcza* z 12 maja.

ŹRÓDŁA INTERNETOWE

- www.bbc.com/news/election/2015/results.
- www.jow.pl, Strona Ruchu Obywatelskiego na rzecz Jednomandatowych Okręgów Wyborczych.
- www.parlament2015.pkw.gov.pl/351_wyniki_senat.

Streszczenie

Postulat wprowadzenia jednomandatowych okręgów wyborczych w wyborach do Sejmu RP jest najpopularniejszą propozycją reformy ordynacji wyborczej. Tematyka JOW-ów jest obecna w debacie publicznej. W dyskusji prasowej na temat ordynacji jednomandatowej zaskakuje dosyć duża rzetelność przekazu. Temat JOW-ów przebił się jednak również do nowych mediów – portali społecznościowych itp., a tam prezentowany jest hasłowo i jednostronnie. Efekty działania różnych ordynacji wyborczych są dosyć dobrze zbadane i opisane. Mimo to badania CBOS pokazują, że poziom wiedzy na temat różnych systemów jest niski, a opinie prezentowane przez respondentów są często wewnętrznie sprzeczne. Jednocześnie największą popularnością w społeczeństwie cieszy się od wielu lat system większościowy.

W ramach pracy przeprowadzone zostało badanie na grupie 163 osób. Badaną grupą byli młodzi dobrze wykształceni ludzie. Celem badania było sprawdzenie jak kształtują się wiedza i preferencje odnośnie do systemów wyborczych (na przykładzie jednomandatowych okręgów wyborczych) w tej grupie. Okazało się, że badana grupa miała dużą wiedzę na temat systemu wyborczego w wyborach do Sejmu RP. Występowało jednakże duże zróżnicowanie odnośnie przewidywanych skutków wprowadzenia jednomandatowych okręgów wyborczych, jednocześnie spora część respondentów przypisywała takiemu rozwiązaniu cechy nieprawdziwe. Większość osób w badanej grupie, w przeciwieństwie do ogółu społeczeństwa opowiadała się przeciwko wprowadzeniu JOW-ów. Wszystkich badanych łączyło niezadowolenie z obecnym systemem wyborczego. Preferencje wyborcze nie były bardzo istotnie związane z nastawieniem do JOW-ów.

Wyniki badania wskazują, że nawet w grupie najlepiej wykształconej poziom wiedzy odnośnie do systemów wyborczych nie jest zadowalający. Dla pozyskania pełniejszych wyników i przeprowadzenia analizy porównawczej warto byłoby powtórzyć badanie w innych grupach społecznych.

Słowa kluczowe: jednomandatowe okręgi wyborcze, ordynacja wyborcza, system wyborczy, wybory do Sejmu RP.

KNOWLEDGE AND PREFERENCES REGARDING ELECTORAL SYSTEMS. SURVEY BY THE EXAMPLE OF SINGLE-MEMBER DISTRICTS (summary)

The most popular proposition of electoral law reform in Poland is postulate of introducing single-member districts in parliamentary elections. This proposition is often discussed in media. In press discussion the topic of electoral law reform is presented in surprisingly reliable way. However this subject is presented also in social media, where way of argumentation is short and one-sided. Despite the fact, that effects of different electoral laws are quiet well recognized and researched, surveys of CBOS shows, that the level of knowledge about electoral law among society is low. Opinions presented by respondents are often self- contradictory. The same surveys shows also, that majority system is socially preferred.

The main part of the article is survey conducted on the group of 163 people. Respondents were young well- educated people. The aim of the survey was to find out what is the level of knowledge and preferences towards electoral system in this group. The level of knowledge about polish electoral system among the group was high. The group was highly divided in anticipating effects of introducing single-member districts and significant part of respondents anticipated effects which are very unlike. In contrast to the whole society majority of researched group were against introducing single- member districts. There was no significant correlation between preferences about electoral system and electoral preferences. All respondents declared dissatisfaction with current electoral system.

The conclusion from survey is that the level of knowledge about different electoral systems is low, even in the group of well-educated respondents. In order to obtain more complex results the survey in different social groups should be conducted.

Keywords: single-member district, electoral system, elections to Sejm of the Republic of Poland,